

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

XXIX. De institutione & jure patronatus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

scribere: Cùm Ecclesiasticus, *inquit*, Ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, sanctè sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi. Verùm quoniam multi improba cupiditatis affectu seiplos, non Deum, decipientes, ea quæ benè constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul beneficia obtinere non erubescunt; sancta Synodus debitam regendis Ecclesiis disciplinam restituere cupiens, præsentì decreto; quod in quibuscumque personis quocumque titulo, etiam si Cardinalatus honore fulgeant, mandata observari, statuit, ut in posterum unum tantùm beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur; quod quidem si ad vitam ejus, cui conferatur, honestè sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodò utrumque personale residentiam non requiratur, eidem conferri. Hæcque non modò ad Cathedralis Ecclesias, sed etiam ad omnia alia beneficia, tam secularia quàm Regularia quæcumque etiam commendata, pertineant, cujuscumque tituli ac qualitatis existant, *ex Concil. Trident. sess. 24*

cap. 17. de reform. Ceterùm quæ ad sublevandam tenuitatem Ecclesiarum Cathedralium & Parochialium, item Canonico-rum Cathedralium & Collegiatarum insignium, spectant, hîc consule d' omittimus brevitat' causa. De his idem Concilium Tridentinum adatur, *d. sess. 24, cap. 13, & cap. 15, de reform.*

§. 18. Cui Ecclesiasticum beneficium conferendum sit.

Ab extremum, nullus ad Ecclesiasticum beneficium assumi potest, nisi Clericus, primà saltem tonsurâ initiatus, quatuordecim annorum, *Concil. Trident. sess. 21, cap. 6, de reform.* & qui in loco beneficii sui potest residere & deservire, *ut inf. de Clericis non residentibus*. In dignitatibus tamen, canonicatibus, portionibus Ecclesiasticis, quæ sacrum Ordinem annexum habent, illud amplius est; ut qui ad eas assumuntur, etiam eodem ordine insigniti sint, aut ejus ætatis, quod infra tempus à jure & à Concilio Tridentino definitum eo possint insigniti, *cap. Cum 7, § inferiora Ext. De elect. cap. 14. & cap. 24, eod. in 6, idem Concil. Trid. sess. 7, c. 3, & sess. 24, c. 12, de reform, §. naminem.*

DE INSTITUTIONE ET JURE PATRONATUS.

TITULUS XXIX.

§. 1. Quid nomine Institutionis veniat.

Alter modus acquirendi beneficii Ecclesiastici est, ut suprà diximus, §. *fin. de præben. institutio*; quæ etsi hoc jure nostro quandoque sumatur pro collatione Ecclesiæ sive Ecclesiastici beneficii, *ut passim sit De instit. Ext. cap. 4 Ext. De his quæ fiunt à prælat. cap. Cum ex injuncto 12, Ext. De heret.* quandoque pro deductione in possessionem Ecclesiæ sive beneficii Ecclesiastici, quæ jure communi ad Archidiaconum spectat, *cap. Ad hæc 7, cap. Re nostrum Ext. De offic. Archid. propriè tamen, & hoc quidem loco, accipitur pro translatione juris Ecclesiastici ad præsentationem patroni Ecclesiæ sive beneficii Ecclesiastici facta, c. 4, c. 5, c. 7, cap. 8, cum similib. Ext. De jure patron.*

§. 2. Ad quem pertinet institutio.

Hæcque institutio fit, aut per Episcopum, *cap. 4, c. 5, cap. 8, c. 10, cap. 12, & c. fin. Ext. D. jure patron.* aut ipsius Vicarium, *cap. 3, Ext. De instit. aut, Sede vacante, per Capitulum, cap. 1, eod. in 6, aut per*

eum, cui aliàs ex præscriptione competit, *cap. Auditis 15, c. Cùm olim 18, Ext. De præscript. & ibi vide Panorm. adde omninò Conc. Trid. sess. 14, c. 12, & c. 13, & sess. 25, cap. 9, de reform. cujus verba infra hoc tit. citantur*. Ceterum de jure Patronatus hic latius discussiamus.

§. 3. Definitio juris Patronatus.

Est itaque jûs Patronatus, potestas præsentandi instituendum ad beneficium vacans, (*ita rectè Lancelot. in Institutionib. suis h. t.*) quod attinet ad præsens argumentum, in quo de institutione agitur. Alioqui & in prælaturis, quæ sine institutione per electionem conferuntur, jus Patronatus locum sibi vindicat; non ut eligendus per Patronum prius præsentetur, sed ut electione factâ, ejus assensus sive comprobatio honestè requiratur, *cap. Nobis 15, Ext. De jure patron. & cap. Cum terra 14, cap. Sacrosancta 51, Ext. De elect. nisi sortè Patronatus & tractandæ electionis jus habeat, d. cap. Nobis vers. nisi aliter.*

Q999 2

§. 4. Qui

§. 4. Quibus modis jus Patronatus inducatur.

Inducitur autem jus Patronatus, vel per fundationem, vel per constructionem, vel per dotationem Ecclesiæ; nec non per præscriptionem, & summi Pontificis privilegium. Per fundationem, Ecclesiæ extruendæ, *can. Abbatem in monasterio xviii. qu. 2.* Per constructionem, si Ecclesiæ impensis alicujus ædificetur, *d. cap. Nobis, can. Pia mentis, can. Fulgentius, can. Monasterium xvi. quæst. 7.* Per dotationem, si ministris Ecclesiæ & luminaribus necessaria constituantur, *can. Nemo de consec. dist. 1.* ut tamen Episcopi consensus ubique accedat, *d. can. Pia mentis, can. Fulgentius, can. Considerandum xvi. quæst. 7. d. c. Nobis De jure patron.* Præscriptionem verò immemorabilem esse oportet, ut juri Patronatus locus sit, *c. Querelam 2. 4. Ext. De elect.* Nec dubitandum est, privilegio S. Pontificis hoc jus induci posse, propter summam ejus in omnes Ecclesias & beneficia potestatem, *cap. 2. De præben. lib. 6.*

§. 5. Decretum Concilii Tridentini.

Cæterum, Concilium Tridentinum his de rebus ita censet: Decretis sancta Synodus, ut titulus juris patronatus sit ex fundatione vel dotatione, qua ex authentico documento, & aliis jure requisitis, ostendatur, sive etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliâve, secundum juris dispositionem. In iis verò personis seu Communitatibus, vel Universitatibus, in quibus id jus plerumque ex usurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur, nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quàm si præter reliqua ad eam necessaria præsentationes, etiam continuæ, non minori saltè quàm quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficiis tam secularibus, quam regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscumque aliis beneficiis, in Cathedrali vel Collegiata Ecclesia; seu facultates & privilegia concessa tam in vim patronatus, quàm alio quocumque jure nominandi, eligendi, præsentandi, ad ea, cum vacant, exceptis patronatibus super Cathedralibus Ecclesiis, competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem & Reges, seu regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos Principes, jura Imperii in dominiis suis

habentes, pertinent, & quæ in favorem Studiorum generalium concessa sunt, in totum proferus abrogata, & irrita cum quasi possessione indefectâ, intelligantur; beneficiaque hujusmodi tantquam libera, à suis collatoribus conferantur, ac provisiones hujusmodi plenum effectum consequantur. Ad hæc liceat Episcopo præsentatos à Patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quòd si ad inferiores institutio pertineat, ab Episcopo tamen juxta alias statuta ab hac sancta Synodo examinentur, alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit & inanis. Ita Conc. Trid. Sess. 15, cap. 9, de reform.

§. 6. Jus patronatus & ad hæres transit.

Atque his modis semel inductum sive constitutum jus Patronatus, etiam ad hæres Patroni transmittitur, *cap. 2. De jure patron. in Clem.* ita tamen, ut si ex pluribus Patronis unius defuncti multi hæres sint, hi omnes in præsentando unius vocem habeant, ob personam defuncti, quem unum omnes succedendo repræsentant, *d. c. 2. in Clement. addo Crotum add. c. 3. b.*

§. 7. Quin & ad alios.

Sed & in titulo donationis, *cap. Ex infirmatione 2. 4. Ext. De jure patron. cap. unico eod. in 6. venditionis, universitatis, Gloss. ad c. Cum seculum 13. Ext. eod. Innoc. ad Rubr. ejusdem tit. Hostiens. in Summa vers. qualiter transferatur per text. in can. Nemini xvi. q. 7. re c. d. in alium transit jus Patronatus: dum si in laicum donatio fiat, etiam Episcopi approbatio accedat; nam si in Ecclesiam aut in locum religiosum, nullo Episcopi consensu opus est, *cap. unico De jure patron. lib. 6. c. Nullus & quæ ibi notant Gloss. & DD. Ext. d. tit. Permutatio verò ita demùm permittitur, si fiat cum alia re spirituali; puta cum alio jure Patronatus, per text. in c. Ad quæstiones 6. De rer. permut. Vide Innocent. & Hostiens. anti. citates.**

§. 8. Universitatis nomine qua veniant, & quomoda transferatur jus Patronatus.

Universitatis verò nomine veniant, hæreditas, bonorum possessio, *l. Item veniunt 22. §. ait Senatus in fine D. De petit. hered. l. 2. D. Quorum bonor. civitas, pagus, castrum, prædium, l. Cum fundus 10. in fine De leg. 2. ad l. Si mercedem 55. §. 1. D. De act. empti;* in quibus Ecclesia patronata continetur; quæ si in alium transferantur, & jus Patronatus illis inhærens unâ transfertur, *arg. d. l. Cum fundus l. 10.*

In modicis. 24 in fine De contrah. empe. Licet in conductore universitatis oppignorata diversum obtineat, c. Cum Baribaldus 18. Extr. De sent. & rejud. 2. Per se verò sive separatim jus patronatus vendi non potest, cum spirituali annexum sit, c. De jure 16. Extr. De jure patron. add. Concil. Trident. sess. 25. cap. 9. vers. nec dictum de reform.

§. 9. Non refert, Patronus secularis an Ecclesiasticus sit, unus vel plures, qui & vicissim ex conventionibus presentari possunt.

Ex quibus constat, nihil interesse, Patronus secularis sive ecclesiasticus, unus vel plures sint, cap. unico De jure patron. in 6. c. 1. c. 3. cum simil. Extr. eod. dummodò si plures sint, in presentando omnes vel certè major pars in eundem conveniant, d. cap. 3. vide Glos. & Paporm. tamen si Patroni inter se pacisci possint, ut alterius vicibus singuli presentent, cap. 2. vers. & ut facilius De jure patron. in Clem. Plures quoque hæredes unius patroni mortui non nisi in presentando unius locum obtinent, d. c. 2.

§. 10. Presentatio quo tempore fieri debet.

Presentatio autem fieri debet intra quatuor menses à tempore vacationis, si Patronus secularis est: si Ecclesiasticus, intra sex menses, cap. unico §. 1. De jure patron. in 6. alioquin decurso hoc tempore aut Patronorum contentione extracto, ad Ordinarium collatio spectabit, c. 3. c. 12. c. 22. c. 27. Extr. d. tit. d.

§. 11. Etiam plures presentari possunt.

Porrò non tantum unus, sed plures simul Clerici à Patrono laico presentati possunt, d. cap. 2. in Clement. add. Rochum in repetit. rubr. de jure patron. in verbo, honorificum, num. 28. & 34. imò & successivè plures, posteriorem accumulando priori, cap. Cum autem 24. c. Quod autem 5. Extr. De jure patron. licet priori sine causa rejecto regressus detur adversus institutorem, cap. Pastoralis 29. Extr. eod. tit. Patronus verò Ecclesiasticus uni à se presentato adherere cogitur, d. cap. Cum autem.

§. 12. Patrono honor & commodum debentur.

Illud præter presentationem, in Patrono fundatore Ecclesiæ amplius est, quod ipsi honor in progressu publico debeatur, & si ad inopiam redigatur, modestè succurratur ab Ecclesiæ, cap. Nobis 15. Extr. d. tit. can. quicumque xvi. quest. 7. idque naturali quadam ratione, quæ ad remunerandum

obstringimur illis, à quibus beneficium accepimus, c. Cum in officio 7. in princ. Extr. De resam. l. Sed est 28. §. consuluit D. De petri. hered.

§. 13. De cura Patroni.

Ut vel hinc non injurià Patronus & ejus hæredes curam rerum Ecclesiæ sive beneficii in se recipiant: ut si Sacerdotem seu ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare; aut commonitionis honestæ conventionem competant, aut Episcopo vel Judici corrigenda denuntiant. Quod si talia Episcopus agere tentet, Metropolitanus ejus hæc insinuare procurent. Sicut Metropolitanus talia gerat, Regis hæc auribus intimare non differant. Ex decreto Concilii Tolletani, in can. Filius xvi. quest. 7. Quod tamen non eò producendum est, quasi & rationem administrationis exigere possint à Sacerdote vel ministro, cum ea Episcopo relinquenda sit, can. Noverrint x. quest. 1. c. Cum & plantano 2. §. in Ecclesia Extr. De privileg. cap. Ex literis & ibi Panorm. num. 3. circa fin. Extr. de jure patron. præterquam si Patronus Ecclesiasticus sit, cui id à jure permittitur.

§. 14. De modo amittendi jus Patronatus.

Demum amittitur jus Patronatus, si Patronus Rectorem vel alium Clericum ejusdem Ecclesiæ, per se, vel per alium cadere sive mutilare nefariè præsumperit, cap. In quibusdam 12. Extr. De panis; aut crimine hæresis sive Majestatis se obstrinxerit, per cap. Vergentis 10. Extr. De heret. Auth. Gazaros C. eod. tit. l. Quisquis, l. penult. Cod. Ad L. lul. majest. ita ut primo casu jus Patronatus Ecclesiæ, cui injuria illata est, cedat, d. cap. In quibusdam in verb. proptus amittant, junctâ ibid. Glos. posterioribus verò, unâ cum universitate rerum, fisco inferatur, d. c. Vergentis, & d. Auth. Gazaros, l. 1. Cod. De bonis libertor. vide latè Lambertini de jure patron. lib. 3. Quin & emptor juris Patronatus singularis amissione juris multatur, ut in casu cap. 6. Extr. De jure patron. add. Concil. Trident. sess. 25. cap. 9. vers. nec dictum de reformat.

§. 15. De indice juris Patronatus.

Neque dubitandum est, causam juris Patronatus ad Ecclesiasticum Judicem pertinere, cap. 3. Extr. De iud. sed utrum quoad possessorium, vide qua tradit Did. Covarr. Pract. qu. c. 25.

NOTATIO in Tit. 29.

a Itaque diversum hoc ius est à iure patronatus civili, quod

quod in seruos à se manumissos, id est, libertate donatos, retinet dominum eorumque liberi, de quo sub tit. D. De jure patron & tit. C. De bon. libert. Quod non est huius argumenti. Nam de quo in presenti agitur, illis concessum est à sacris Canonibus, qui vel fundarunt, sive construxerunt, vel dotarunt Ecclesiam, sive ipsi, sive alii, à quibus causam habent; sicut videre est hoc tit. nostro. Pro autem consilio hoc jus introductum est in vicem cuiusdam remunerationis, utque Christiani, etiam laici, hac ratione magis provocarentur ad bene merendum de religionis cultu.

b. Intelligi etiam heredes feminas. Nam & ha. capaces sunt iuris patronatus, cap. fin. Ext. De concess. praben. cap. Ex literis 7. Ext. de jure patron. De quo vide latius Roch. Curt. in repetit. tit. de jure patron. in verb. competens alicui.

g. Et ratio est in universitate, quod ius patronatus eo casu non principaliter veniat, sed accessorie. At absurdum

non est, ut ea, quae per se & separatim vendi sive alienari non possunt, cum universitas recte transferatur, l. Quaedam 62. D. De acquirit. rer. domini. l. In modicis 24. D. De contrah. emp. juncto cap. Accessorium De reg. jur. in 6. Idem est in locatione universitatis, quae per longum tempus fit, d. c. Ex literis: cum has species dominium utile in conductorem transeat, l. 1. §. quod ait praetor D. De superfic. l. 3. juncto l. 1. in fine D. Si ager ve & sig. sicut & in venditione fundi, c. Cum saeculum, 13. Ext. De jure patron. Aliud verò est in creditore, cui universitas jure pignoris obligata est, cap. Cum Bartholomaeus 18. Ext. De sent. & re jud. cum in hunc non transeat dominium utile, imò nequidem ullum commodum rei pignoris, l. 1. l. 2. C. De pignor. act.

d. Ratio est in seq. §. porro, ut scilicet secularis, quin uno juratur, in altero incommodum sentiat, arg. l. Eum 30. in princ. D. De jure jur.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS.

TITULUS XXX.

§. I. De necessitate Residenti.

Cum beneficia Ecclesiastica divini officii explendi causâ instituta sint, cap. fin. De rescript. lib. 6. rectissime sancitum est à sacris Canonibus, ut nullus ad Ecclesiasticum beneficium assumatur, nisi qui in loco ejusdem beneficii residere & per se deservire possit, cap. 3. & cap. 4. Ext. hoc tit. Quod si aliter quis assumptus fuerit, & citatus non paruerit coëcerur ejus contumacia vel per suspensionem, vel per excommunicationem, vel per privationem beneficii, cap. Ex tua 11. Ext. eod. can. Si quis verò cum can. seq. can. Si quis in clero v. 11. quast. 1. d. cap. 3. & 4. cap. Ex parte 8. cum seq. Ext. eod. secundum distinctionem Panorm. ad d. c. Ex tua.

§. 2. Qua causa absentem Clericum excuset.

Excusatur autem absens iusta ex causa: veluti, si morbo impediatur, cap. 1. Ext. De cleric. agrot. c. 1. De cler. non resid. in 6. juncto l. 4. §. penult. D. De statu lib. si in Servitio 3. Pontificis, cap. Cum dilectus 14. Ext. h. tit. vel Episcopi, c. Ad audientiam 15. cap. 7. eod. vel Ecclesiae suae versetur, c. Ex parte 13. eod. si studiorum causâ, aut aliâ honestè absit, ex Praelati licentia, cap. 4. eod. aut consuetudo Ecclesiae non damnosa absenti suffragetur, cap. Cum omnes 6. Ext. De conslit. juncto c. 1. eod.

§. 3. De absentia Pralatorum, aliorumque beneficiorum, ex Consilio Tridentino.

Ceterum cum ex sententia veterum Canonum illi, qui aliquantisper absunt, non videantur abesse, quia statim reversuri sunt, can. Non oportet can. Per venit & can. Si qui verò v. 11. quast. 1. idcirco sancta Tridentina Synodus hac in re modum adhibens, statuit, ut in omnibus Patriarchalibus, Primitialibus, Metropolitanis, Cathedralibus Ecclesiis, quibuscumque quocumque nomine titulo praefectis, etiam si sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales sint, illud absentiae spatium, singulis annis sive continuum, sive interruptum (si tamen ex aequa causa fiat, & absque gregis detrimento) duos menses, aut ad summum tres non debere excedere: nisi forte Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiae, vel Reipublicae utilitas majus absentiae spatium requireret. In aliis curatis inferioribus illud absentiae tempus duobus quoque mensibus conclusit: causa tamen prius cognita & probata per Episcopum, nisi & hic rei gravitas longius tempus postularec. Vide Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. de reform. juncto cap. 1. sess. 6. de reform. adde Bullam Pii IV. super residentia Pralatorum &c. Anno 1564. vii. Kalend.